

1. De mechanisatie van de administratie behoort tot het terrein van den accountant.
2. Wanneer de accountant bij de mechanisatie leiding wil geven, is het noodig, dat hij een grondige kennis van de moderne arbeidsmethoden en moderne hulpmiddelen bezit.
3. De groote verscheidenheid der moderne hulpmiddelen en de nog dagelijks plaats vindende veranderingen maken het den accountant echter buitengewoon moeilijk dit gebied te beheerschen.
4. Wel kan men vrij gemakkelijk een zekere *algemeene* kennis over de moderne hulpmiddelen krijgen. Deze kennis is echter voor de practische invoering en toepassing dezer hulpmiddelen onvoldoende.
5. Dit gemis tracht men in het algemeen aan te vullen door bij het uitwerken der problemen de hulp van één of meer kantoormachine-handelaren in te roepen. Ideaal is deze oplossing echter niet.
6. Als gevolg van één en ander kan men constateeren, dat de accountant in het algemeen op het gebied van de mechanisatie nog niet de plaats inneemt, die hem overeenkomstig het in punt 1 gestelde toekomt.
7. Reeds tien jaar geleden zijn pogingen gedaan dit euvel door het oprichten van een centraal adviesbureau op te heffen.
8. Tot nog toe is daarvan echter om verschillende redenen nog niets gekomen. Het belangrijkste bezwaar lag wel in de kosten, die de voorgestelde organisatie voor het Instituut zou veroorzaken.
9. Door tal van accountants wordt een adviesbureau echter nog steeds wenschelijk geacht.
10. Door specialisatie kan in deze behoefte worden voorzien.

Dat het lang gewenscht orgaan thans gekomen is, mag een verblijdende gebeurtenis worden genoemd en als wij hier den initiatiefnemer gelukwensen met zijn onderneming, dan is dit in de eerste plaats in de overtuiging, dat het accountantsberoep met zijn werk wezenlijk kan worden gebaat.

C. V.

UIT DE FINANCIËELE HUIshouDING DER OVERHEID

Red.: J. H. TEXTOR

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

XI. Taxatie bij grondbedrijven.

I.

De omstandigheid, dat in dezen tijd van depressie de waarde van gronden in het algemeen daalt, plaatst vele gemeenten, die er uit hoofde van verschillende crisismoments — werkloosheidszorg, dalende belastingen enz. — financieel toch al niet gunstig voorstaan, veelal voor groote moeilijkheden. Wij hebben hier het oog op die gemeenten, die het financieel beheer dier gronden, welke in het algemeen voor bebouwing zijn bestemd, afzonderlijk hebben geregeld door daarvoor een grondbedrijf in te stellen. Heeft bij de instelling over dit bedrijf dikwijls ook de bedoeling voorgezet om de gemeente financieel niet in groote moeilijkheden te brengen. In den tegenwoordigen tijd blijkt het grondbedrijf veelal juist

het tegendeel te veroorzaken van wat in den aanvang werd beoogd. Dit is een gevolg van de veiligheidsbepaling, die in de meeste verordeningen op het beheer van dat bedrijf is vastgelegd, n.l., dat de gronden eens in de vijf jaren moeten worden getaxeerd en dat het nadeelig verschil, dat dan tusschen de boekwaarde en de taxatiewaarde dier gronden blijkt te bestaan, door de gemeente uit hare gewone middelen moet worden gedekt, voor zoover de bij het bedrijf gevormde reserves daartoe niet voldoende zijn. Gelukkig die gemeenten, die nog den tijd hebben met taxeren! Vele zijn dit echter niet, gezien den hierbovengenoemden termijn van vijf jaren en den tijd, gedurende welken de invloed van de crisis merkbaar is.

In de hiervoor vermelde omstandigheid en het feit, dat onlangs een interessant proefschrift aan de grondpolitiek der Gemeente Amsterdam werd gewijd ¹⁾, vinden wij de vrijheid om voor die lezers, die met den financieelen kant van de gemeentelijke grondpolitiek niet op de hoogte zijn, hierna eene behandeling te laten volgen van de financiering der gemeentelijke grondbedrijven, waarbij wij, na eene algemeene bespreking dier bedrijven, speciaal aandacht zullen wijden aan de genoemde moeilijkheden en de wijzen, waarop men deze tracht (met den nadruk op dit woord) te ondervangen.

De uitbreiding van de bevolking en als gevolg daarvan de toenemende bebouwing stelden de gemeenten voor de vraag, op welke wijze het best kon worden voorzien in eene zoodanige stadsuitbreiding, dat hygienische en andere belangen niet zouden worden verwaarloosd. Het is duidelijk, dat van het particulier initiatief alleen niet kon worden verwacht, dat met al deze vitale belangen genoegzaam rekening zou worden gehouden. Men denke bijv. aan het vrijhouden van terreinen voor bouw van arbeiderswoningen, plantsoenen, scholen, e.d. Een gemeentelijk uitbreidingsplan verschaft in dit opzicht geen voldoende waarborg, zoodat grondaankoop door de gemeente voor de hand lag. Daarbij komt, dat, indien de gemeente voldoende bouwrijpen grond voor uitbreiding tot hare beschikking heeft, de waardevermeerdering, die van de bouwplannen het gevolg is, niet in handen valt van particuliere grondspectulanten maar van de gemeenschap. Wel is hierbij echter te bedenken, dat de overheid dan de taak van de speculanten overneemt met alle risico's van dien, gelijk thans maar al te vaak blijkt.

Een grondpolitiek, die wordt gevoerd, zooals hierboven is aangegeven, eischt echter een groote som gelds. Daar de gemeenten in het algemeen niet over veel vrij kapitaal beschikken, zullen de noodige middelen, die voor aankoop en bouwrijp maken van gronden noodig zijn, uit leeningen moeten worden gevonden.

Elk jaar zal van deze leeningen een gedeelte moeten worden afgelost; elk jaar zal de gemeente tevens voor de noodzakelijkheid plaatsnemen om de rente der geleende gelden te voldoen. Feitelijk is de financiering uit leeningen voor de gemeente terzake van haar grondpolitiek niet de meest aangewezen; zij zou zich kapitaal moeten verschaffen onder de voorwaarde om af te lossen, indien de grondverkoop dit zouden veroorlooven of, voor zoover zij zich voorstelt om de bouwrijpe gronden later in erfpacht uit te geven, zelfs zonder de verplichting tot aflossen. Afgezien van de moeilijkheden, die eene dergelijke wijze van kapitaalverschaffing voor de overheid overigens wellicht zou meebrengen (in ieder geval zou niet een zoo groot fonds ter beschikking staan), is deze wijze van financieren practisch niet mogelijk, nu bij Koninklijk Besluit van 17 Augustus 1917 (No. 78) is beslist, dat een besluit van

¹⁾ Dr. G. Th. J. Delfgauw, De Grondpolitiek van de Gemeente Amsterdam.

Gedeputeerde Staten, waartegen een gemeentebestuur bij de Kroon in beroep was gekomen, terecht de goedkeuring aan een raadsbesluit onthield, omdat in dit besluit niet was opgenomen eene regeling betreffende eene aan te gane geldleening in dien zin, dat een regelmatige aflossing, die na een bepaald aantal jaren zou zijn voltooid, was gewaarborgd.

De aflossing en de rentebetaling plaatsen de gemeente dus voor groote moeilijkheden, temeer omdat de gronden gedurende het tijdperk van het bouwrijp maken in het algemeen weinig inkomsten opleveren (enkele huursonnemen uitgezonderd). Daar de aflossingen en de rente op den gewonen dienst van de gemeentebegroting drukken, zouden dus van het tegenwoordige geslacht groote opofferingen worden geëischt ten bate van diegenen, die later van de grondpolitiek zullen profiteeren. Ofschoon wij tegenover het vraagstuk van kapitaalvorming door de overheid niet geheel afwijzend staan — daartegen gaan echter ook vele stemmen op — brengen wij toch naar voren, dat een druk, gelijk een grondpolitiek op eenigszins ruime schaal meebrengt, het tegenwoordig geslacht er van zou weerhouden om die maatregelen te nemen, welke in het belang der stadsuitbreiding noodig zijn, ware het niet, dat het mogelijk was om dezen druk naar den kapitaaldienst over te hevelen.

Naar het wellicht niet velen bekend is, heeft de gemeente Amsterdam evenwel, als een van de weinige gemeenten in dit opzicht, gedurende een lange reeks van jaren niet alleen de rente maar ook de aflossingen op de ten behoeve van de grondpolitiek gesloten geldleeningen uit hare gewone middelen betaald. Andere gemeenten deden dat niet en dit werd mogelijk gemaakt door het instellen van de zoogenaamde grondbedrijven, die dus niet alleen zijn opgericht om een afzonderlijk overzicht te verkrijgen van de financieele uitkomsten van de grondpolitiek, — hetgeen op zich zelf reeds een zeer dringende reden zou zijn —, maar om de financiering op eene andere wijze te kunnen regelen dan in de gemeentebegroting, als kameralistisch instrument, mogelijk is.

Indien de gemeente een grondbedrijf opricht, zijn daarop van toepassing de regelen, die ingevolge de artikelen 252, 253 en 265 van de gemeentewet en ingevolge de in 1931 door de Kroon vastgestelde Begrootings- en Rekeningsvoorschriften voor de bedrijven gelden. In artikel 19 der Begrootingsvoorschriften is uitdrukkelijk vastgelegd, dat de nadeelige saldi van een grondbedrijf ten laste van den kapitaaldienst der gemeente kunnen worden gebracht, indien en voor zoover de verordening, vastgesteld krachtens artikel 252 der gemeentewet (de beheersverordening), dit toelaat.

Al zouden dus ook bij de gemeentebedrijven de aflossingen tot de gewone uitgaven worden gerekend — hetgeen inderdaad niet het geval is — dan zouden deze aflossingen bij het grondbedrijf, voor zoover zij een nadeelig saldo zouden veroorzaken, ten laste van den kapitaaldienst der gemeente mogen worden gedekt.

Echter is dit voorschrift van artikel 19 voor de aflossingen niet van belang, daar deze bij de gemeentebedrijven, die ingevolge artikel 252 der gemeentewet als tak van dienst zijn aangewezen, steeds op den kapitaaldienst van het bedrijf worden geregeld, hetgeen ook juist is. Bij bedrijven, waar wordt afgeschreven, wordt dan een bedrag, gelijk aan de vrijgekomen middelen wegens afschrijving, ten bate van den kapitaaldienst van het bedrijf gebracht. Bij bedrijven, zooals het grondbedrijf, waar men op de gronden niet wenscht af te schrijven, zal deze laatste bate op den kapitaaldienst ontbreken, zoodat deze dienst een nadeelig saldo zal aanwijken, dat t.z.t. door eene geldleening zal worden gedekt.

Deze wijze van administreeën heeft dus tot gevolg, dat de

gemeente bevrijd is van de lasten der aflossing op haar gewone dienst. Natuurlijk zou de bovenaangegeven wijze van verantwoorden op den kapitaaldienst van het bedrijf ook vervangen kunnen worden door een verantwoording op den kapitaaldienst van de gemeente, zoodat hetzelfde effect verkregen zou worden. Daar het hier echter „regelmatige” aflossingen betreft verzet deze wijze van verantwoorden zich tegen het nu eenmaal gebruikelijke systeem bij de gemeentebegroting en dit zal wel zoo blijven, totdat op dit punt betere inzichten baanbreken, nl. deze, dat ook bij de gemeentebegroting de aflossingen in het algemeen op den kapitaaldienst thuis behooren en dat zij gedekt moeten worden uit bijdragen van den gewonen dienst, die even groot zijn als de afschrijvingen op de objecten, die uit de leeningsgelden zijn betaald, terwijl een eventueel tekort of overschot aanleiding moet geven tot nieuwe leeningen op langen of korten termijn of tot belegging van kasgelden. Ook de leeningspolitiek zou daardoor vereenvoudigd worden. Pogingen in deze richting zijn de laatste jaren wel ondernomen, maar hebben nog niet tot afdoende resultaten geleid.

Hoe het ook zij, ook al zou men de aflossingen op den kapitaaldienst der gemeente kunnen regelen, men zou dan toch nog vast loopen met den rentelast en daarom vooral is het instellen van een grondbedrijf noodzakelijk.

In het algemeen — en nu naderen wij een precair punt — is het toch de bedoeling om ook de op de leeningen van het grondbedrijf rustende rente geheel of gedeeltelijk uit den kapitaaldienst te dekken, m.a.w. deze rente op de waarde van de gronden bij te schrijven en te zijner tijd uit geldleening te bestrijden.

Is nu deze rentebijbeschrijving te verdedigen?

De tot verdediging aangevoerde motieven luiden als volgt. Toeneming van de bevolking in een bepaalde gemeente is vrij zeker te verwachten. Mitsdien is uitbreiding van den woningbouw het gevolg en stijgt dus de behoefte aan bouwgrond. Door middel van een uitbreidingsplan en eene bouwverordening is de gemeente in staat de bebouwing te leiden naar de plaats, die zij aangewezen acht en op de wijze, die zij noodzakelijk acht. De gronden, die voor bebouwing zijn aangewezen, zullen dus in waarde stijgen. Indien nu deze gronden in handen van de gemeente zijn, zal die stijging dus aan de gemeente ten goede komen. Tegen bijbeschrijving van de rente bestaat dan geen bezwaar. Zou deze rente uit de gewone middelen van de gemeente worden betaald, dan zou het toekomstig geslacht profiteeren van de opofferingen van het huidige. Dit is niet de bedoeling; de rente moet uit de toekomstige opbrengst bij verkoop worden gedekt.

Indien deze redeneering consequent wordt doorgevoerd dan behoeft echter niet te worden volstaan met rentebijbeschrijving alleen; behalve de kosten van ophoogingen, straataanleg e.d., die natuurlijk op de waarde mogen worden bijgeschreven, kunnen nl. ook de andere kosten, die gedurende het bouwrijp maken op het bedrijf drukken, zooals salarissen voor de administratie, algemeene onkosten e.d. bij de waarde worden opgeteld en uit geldleeningen worden gedekt. Inderdaad is een bepaling in dien zin in enkele bedrijfsverordeningen te vinden. In het algemeen verzetten zich echter de gemeentebesturen en ook de colleges van Gedeputeerde Staten, die de bedrijfsverordeningen moeten goedkeuren, tegen eene dergelijke bepaling en wel uit een oogpunt van voorzichtigheid. Immers, het bedrag van de rente is tevoren vrijwel te overzien; de overige kosten zouden wel eens onevenredig opgevoerd kunnen worden, temeer, daar het wel eens moeilijk zal zijn uit te maken, welke van deze kosten uitsluitend op het grondbedrijf mogen drukken. Zelfs gaan de meeste toezicht houdende col-

leges nog verder en staan zij alleen bijschrijving toe van het bedrag der rente, voorzover dit niet gedekt kan worden uit de inkomsten van het bedrijf, zooals huren, pachten e.d., die gedurende den tijd van het bouwrijp maken worden genoten. De grens van bijschrijving ligt dus ten hoogste in het bedrag der leeningsrente.

De bepaling in de Begrootingsvoorschriften, hiervoor genoemd, dat het nadeelig saldo uit den kapitaaldienst der gemeente mag worden gedekt, voor zoover de bedrijfsverordening dat toelaat, maakt de bovengenoemde beschrijving overigens niet alleen materieel maar ook formeel mogelijk.

Om nu te voorkomen, dat de boekwaarde der gronden op den duur toch nog zou stijgen boven hetgeen inderdaad verantwoord zou zijn, wordt daarenboven bijna altijd geëischt, dat in de bedrijfsverordening eene bepaling wordt opgenomen in dien zin, dat de waarde der gronden, zoowel bij inbreng in het bedrijf — als zij op het tijdstip van inbreng reeds in het bezit van de gemeente waren — als wel eens in de vijf jaren moet worden getaxeerd en dat een eventueel blijkend nadeelig verschil tusschen boekwaarde en taxatiewaarde, voor zoover dit niet uit gevormde reserves kan worden gedekt, uit den gewonen dienst der gemeente moet worden bijgepast en wel in de eerstvolgende vijf jaren telkenmale voor een vijfde gedeelte.

Welke vraagstukken zich nu bij den inbreng en de taxatie kunnen voordoen en voor welke moeilijkheden de gemeenten, vooral tegenwoordig, kunnen worden geplaatst, behandelen wij in een volgend artikel.

J. H. TEXTOR

UIT HET BUITENLAND

Red.: CH. HAGEMAN, Drs. A. TH. DE LANGE,
A. M. VAN RIETSCHOTEN en Drs. E. P. M. VAN WAES
(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris
der Redactie)

Directors and public control

Onder bovenstaanden titel komt in „*The Certified Accountants Journal*” van Maart 1935 een artikel voor, gewijd aan de eischen, welke dienen te worden gesteld aan commissarissen („directors”) van publieke vennootschappen, opdat de belangen van de aandeelhouders voldoende zullen worden behartigd.

Schrijver begint met het vraagstuk meer algemeen te stellen door erop te wijzen, dat de organisatie van het bedrijfsleven in vennootschappen maakt, dat zekere functionarissen moeten bestaan, die tot taak hebben ervoor te zorgen, dat publieke vennootschappen aan de spaarders een veilige belegging hunner gelden verschaffen. Dit vraagstuk krijgt vooral zijn betekenis, doordat de aandelen in den regel niet in handen zijn van zeer vermogende enkelingen, maar het bezit van een zeer groot aantal kleine spaarders uitmaken. Door deze omstandigheden neemt de verantwoordelijkheid van den contrôleerenden accountant belangrijk toe. Daarom is er tevens alle reden te onderzoeken, of de organisatie van de publieke vennootschappen in het algemeen inderdaad zoodanig is, dat de belangen van de aandeelhouders veilig gesteld zijn, dan wel of — zoodoorg wettelijk voorgeschreven — reorganisaties gewenscht zijn om zulks te bereiken.

In dit verband wordt gewezen op het herhaaldelijk voorkomende verschijnsel, dat bij ingetreden insolventie der vennootschap de aandeelhouders allereerst vragen, waarom zij niet tijdig door de commissarissen of door den accountant gewaarschuwd zijn voor het naderende gevaar. Naar het oordeel van

den schrijver kan er evenwel niet vaak genoeg de nadruk op worden gelegd, dat de bedrijfspolitiek wordt bepaald door de commissarissen en niet door den accountant. Steeds weer trachten de aandeelhouders den accountant tekortkomingen te verwijten, welke in waarheid den commissarissen moeten worden aangeschreven, terwijl de commissarissen deze afschuiwing van de verantwoordelijkheid sterk bevorderen. Ook onder de commissarissen onderling tracht men voortdurend de verantwoordelijkheden van elk hunner te verwarren.

Indien men aldus de commissarissen een specifiek eigen verantwoordelijkheid wil laten dragen, is het volgens schrijver vanzelfsprekend, dat men ook eenige eischen stelt aan de capaciteiten dier functionarissen. Zooals de wetgever voor de uitoefening van de juridische en medische beroepen bepaalde regels heeft gesteld, zooals de accountants door middel van hun organisaties hun eigen beroepsvoorschriften hebben vastgesteld, zoo dienen ook aan de commissarissen van publieke vennootschappen bepaalde eischen te worden gesteld. Alle drie groepen van functionarissen werken in het publieke belang; het publiek dient dan ook van een goede uitoefening dier functies verzekerd te zijn. „The public has been trained, even in advance of legislation, to demand skill of an ascertainable standard from those who are to audit accounts or to act in consultative (but subordinate) capacities to directors of companies; but neither legislation nor public opinion has hitherto been directed towards the achievement of a state of affairs when the directors themselves shall exhibit the specialised skill which their occupation would seem to necessitate; and, after all, when a company's finances have been endangered or sunk it is the directors who have driven the vessel into such a position, whilst the accountancy profession is simply allowed to deal with the wreckage.”

Het is niet de bedoeling van den schrijver aan te dringen op de instelling van een examen voor commissarissen, zoodat de aandeelhouders hun vertrouwensmannen zouden moeten kiezen uit leden van „associations of duly qualified directors.” Wel acht hij het mogelijk en gewenscht regels op te stellen, volgens welke „a person who comes forward to discharge the public function of directing a public company shall in some way manifestly appear to have justification for so doing.” Het is te betreuren, dat de schrijver in zijn artikel nalaat een — zij het algemeene — formuleering te geven van die eischen van bekwaamheid voor commissaris; het schijnt zelfs, dat die bekwaamheid voor den schrijver niet in de eerste plaats moet worden gezocht in de richting van kennis van het bedrijfsleven, maar in allerlei persoonlijke omstandigheden. Zoo wordt verlangd, dat de candidaat-commissaris zal mededeelen „particulars relating to his personal qualifications and experience and the number of other boards amongst which he distributes his energies.” Vooral dit laatste acht schrijver van belang; van andere functionarissen in een vennootschap, die een veel minder voorname positie innemen, verlangt men volledige toewijding; er is nog meer reden dit te verlangen van de allerhoogste functionarissen. „For such in very truth the directors of a company are; too often they are allowed to forget that they are the servants of their members.” Naar de schrijver meent, zijn de aandeelhouders in dit opzicht ook in gebreke, doordat zij niet voldoende hun invloed doen gelden op aandeelhoudersvergaderingen. Het zou gewenscht zijn deze vergaderingen te houden op tijden, dat ook de kleine bezitters aanwezig kunnen zijn. Bij groote vennootschappen zou om praktische redenen een systeem van vertegenwoordiging noodig kunnen blijken. Maar in ieder geval dienen de „directors” dan ook te zorgen, en de wet zou hier dwingend kunnen voorschrijven, dat aan de aandeelhouders meer inlichtingen worden verschaft, dan thans